

**БИЛИМ БЕРУУДОГУ ЗАМАНБАП ИНФОРМАЦИЯЛЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ИНСТИТУТУ
КЕСИПТИК КОЛЛЕДЖ
КЕСИПТИК ОКУУНУН ПРОГРАММАСЫ**

СИЛЛАБУС

Дисциплина: «Курак анатомиясы, физиология жана гигиена»

- I. САБАКТЫН РЕГЛАМЕНТИ :**
- II. Адистиги: шифр 050709 « Башталгыч класстарда окутуу»**

Бардыгы : аудиториялык саат- 32 , лекция -22 , практикалык -10

II. САБАКТЫН РЕКВИЗИТТЕРИ ЖАНА ПРЕРЕКВИЗИТТЕРИ :

Кредиттин сааттары : (окуу планына баш ийүү) – 2кредит (2кредит)

Отулуучу убактысы жана жери : 3 семестр (расписаниеге баш ийүү)

Пререквизиты: Биология

Постреквизиты: Основы мед.знаний,БЖД

III. МУГАЛИМДИН МААЛЫМАТЫ:

Лектор: Токтоназырова Мээрим Токтоназыровна

ББЗИТИ , Талас кесиптик колледжи .Корпус 1, каб.Педагогика жана психология

Предметтин кыскача тушундурмосу

Анатомия, физиология жана гигиена - азыркы медицинада абдан маанилүү илимдердин бири. Билимсиз ден-соолукту, спорттук иш чараларды, эмгек процессин туура уюштура албайбыз. Мектепке чейинки мекемелерде тарбиячы балдарды жон гана тарбиялабастан, алардын ден-соолугуна кам корот. Ал ден-соолук жана баланын айлана чойросу жакшы болушу учун, деги эле кичине балдарга уйрото турган окуу-тарбиялык процесстеги иш чараларга катышуусу керек.

Кичинекей бала чоңоюп осушуно көп жылдар отот. Бул убакыттын ичинде бала окуп, жетилет. Анын органдарынын тузулушу жана иштоосу, ошондой эле организмдин талаптары, баланын оорчушу аны туура остуруу жана окутуу учун организмдин озгочолугун билиш керек: тушунуу, пайдалуу, зыяндуу жана кандай иш чараларды анын ден-соолугунун жана жакшы осушуно кам коруу керек.

Оз омурун жана саламаттыкты сактоо ар бир кишинин муктаждыгы. Ооруга чалдыкпоо жана дененин кемтиктеринин болбошу инсандын орчушунун, бактылуу болушунун, жашоо кубанычынын зарыл шарты. Калктын саламаттыгы жана элдин байлыгы коомдун оорчушунун эн маанилуу шарты. Саламаттык кишиге окууга, эмгектенууге, армияда кызмат отоого, спорт менен машыгууга мумкундук берет. Саламаттыкты сактоо учун оз организмди, анда журуучу процесстерди, ооруулардан сактоочу шарттарды изилдоо керек, буларды билууге-- анатомия, физиология жана гигиена илими жардам берет.

Анатомия- организмдин жана анын органдарынын тузулушу менен формасы жонундогу илим. Анатомия грек тилинен которгондо *anatome* - жара чабуу, кесилиш.

Физиология- бут организмдин анын айрым органдарынын системаларынын функциялары жонундогу илим. Физиология грек тилинен которгондо *physis*-жаратылыш жана *logos*-окуу дегенди тушундурот.

Гигиена- саламаттыкты сактоо жана чындоо жонундогу илим. Гигиена грек тилинен которгондо *hygieinos* - дарылоочу, ден-соолук алып келуучу дегенди тушундурот.

Бул уч илим бири-бири менен ото тыгыз байланышта. Анатомия, физиологиянын, гигиенанын орчушуно орус окумуштуулары Н.И. Пирогов, И.М. Сеченов, С.П. Боткин, И.П. Павлов, Б.М. Бехтерев, Р.А. Орбели чон салым кошушкан. Азыркы мезгилде анатомия, физиологияны, гигиена медицина менен тыгыз биргелишип адамды оорулардан сактоодо дана айыктырууда, омурун узартууда чон ийгиликтерге жетишкен. Оз организмдин тузулушу жана функцияларын билген гана киши гигиеналык эрежелерди билгичтик менен тутат. Жеке жана коомдук гигиенанын илимий негизделген эрежелерин иш жузундоо колдонуу оз организмдерди чындоого, машыктырууга оорулардан сактанууга, дене-тарбиялык жактан орчугон, ар кыл эмгекке жондомдуу ден-соолугу чын адам болууга жардам берет.

ПРЕДМЕТТИН МАКСАТЫ ЖАНА МИЛДЕТИ

Предметтин максаты: бул предмет II-курстарда отулот. Бир жыл ичинде студенттер «Адам» илими жонундо орто мектепте алган билимдеринин негизинде бышыктап, аларды оздоштуруусу жана терендетуусу талап кылынат. Анатомия илими биология илиминин бир тармагы. Анда адам организминин тузулушун, кызматын, жаратылышын, баланын организминин туура осушу, онугушунун негизги закон ченемдуулугун, курактык периодизациясын, организмди гумордук жана нервдик башкаруу, балдардын органдарынын анатомия-физиологиялык озгочолугу, жана балдардын гигиенасы, биологиялык ритмдер, окуу жайдагы окуу-тарбиялык процесстердин гигиенасын окутат.

Предметтин милдеттери болуп:

Мамлекеттик стандарттын негизинде түзүлгон программанын негизинде сабак отүү.

Жаны технологиялык каражаттарды пайдалануу менен коргозмолуу сабак отүү.

ОКУУ САБАКТАРЫН ЖҮРГҮЗҮҮ ФОРМАСЫ

Предметтин мазмуну окуу процессин уюштуруу аркылуу ар кандай формасы менен ишке ашат – лекция, лабораториялык, практикалык, семинардык сабак жана студенттердин өз алдынча иштөөсү (жумушчу программада каралган).

Студенттердин өз алдынча иштөөсү аудиториялык сабакта жана сабактан (практикалык тапшырмаларды аткарууда) тышкары да даярдануу аркылуу ишке ашырылат.

БИЛИМДИ ТЕКШЕРҮҮ ФОРМАСЫ

Предметти окутуу процессинде текшерүүнүн төмөнкү түрлөрүн колдонуу максатка ылайыктуу: учурдагы текшерүү, аралык текшерүү, жыйынтыктоочу текшерүү.

Учурдагы текшерүү теманы өздөштүрүүдө тандалган сабакта каалаган учурда ишке ашат. Аралык текшерүү – бардык студенттер үчүн ар бир предметтик модулда өтүлгөн материал боюнча алардын алган билимдерин баалоо.

Ар бир модулда минималдык жана максималдык балл аныкталат. Ар бир модулдагы максималдык балл өтүлгөн материалды 100% өздөштүрүүсүнө барабар. Ар бир модулда минималдык балл милдеттүү жана башка модулдун баллы менен толукталбайт. Оң жыйынтыкты алуу үчүн 55 баллдан кем эмес балл топтоо керек. Баллды академиялык баага которуу төмөнкү схема боюнча жүргүзүлөт: «канааттандырарлык» 55-69 балл, «жакшы» - 70-84 балл, «эң жакшы» - 85-100 балл. Бардык предметтик модулдагы минималдык баллдын суммасы 55, максималдык – 100 баллды түзөт. Предмет боюнча рейтингдик балл модулдун татаалдыгына жана маанилүүлүгүнө карата бөлүштүрүлөт.

«Анатомия, физиология жана гигиена» предмети боюнча

ТЕМАТИКАЛЫК ПЛАН

к\№	Теманын аталышы	Сабактын түрү боюнча сааттардын бөлүштүрүлүшү			Эскертүү
		Лек.	Практика (сем)	СРС	
1.	Киришуу.Анатомия, физиология жана гигиена предмети,изилдоо методдору	2			
2.	Клетканын физиологиясы,кобойушу, тиричилик касиети	2		2	
3	Ткандар жана алардын турлору			2	
4	Адамдын генетикасы .Адамдын организмине жалпы муноздомо,Ден-соолуктун мааниси		2	2	
5	Органдар жана органдар системасы	2		2	
6	Таяныч-кыймылдаткыч система	2			
7	Таяныч-кыймылдаткыч система.Кишинин скелети				
8	Кол-буттардын сооктору		2	2	
9	Соок –булчун системасы	2			
10	Дененин булчуңдарынын тузулушу		2	2	
11	Тамак синируу системасынын тузулушу.Оозкондойу,тиш,тил,ашказан,боор.	2			
12	Шилекейден крахмалдын ажырашы		2		
13	Дем алуу системасы	2			
14	Опконун тузулушу,жана функциясы			2	
15	Болуп чыгаруу системасы	2			
16	Кобойуу.Жыныс органдарынын тузулушу		2		
17	Ички секреция бездери.,эндокриндик система	2		2	
18	Сырткы секреция бездери			2	
19	Кан.Лимфа. Курамы жана аткарган функциясы.	2		2	
20	Кан айлануу системасы.				
21	Иммунитет .Тромбоциттер		2	2	
22	Организмде зат жана энергия алмашуу	2			
23	Мектеп курактагы балдардын зат алмашуусу		2	2	
24	Нерв системасынын тузулушу, функциясы	2			
25	Жогорку нерв иш аракети.Мээнин тузулушу			2	
26	Сезууоргандарынын анатомиясы,физиологиясы	2		2	
27	Тери ,теринин тузулушу			2	
28	Тери жана кийимдердин гигиенасы			2	
29	Жугуштуу оруулар ,балдардын ооруларынын профилактикасы	2		2	
30	Эмгек иштери жана кишинин саламаттыгын сактоо		2	2	
	Жалпы :	22 саат	10 саат	22 саат	

«АНАТОМИЯ» ПРЕДМЕТИНИН БАШКА СТРУКТУРАЛЫК БӨЛҮМДӨГҮ ОКУУ ПРЕДМЕТТЕРИ МЕНЕН БАЙЛАНЫШЫ:

Предмет аралык байланыштар студенттердин таанып билуу ишмердуулугун, турдуу предметтик билимдерди оздоштуруу, жалпылоо боюнча студенттердин ой жугуртуусун активдештируу максатында пайдаланылат. Сабактарда тектеш предметтерден коргозмо куралдарды, техникалык каражаттарды, компьютерлерди пайдалануу анатомия, химия, биология, медицина жана башка тушунуктор ортосундагы байланыштарды оздоштуруунун жеткиликтүүлүгүн жогорулатат. Мына ошентип, окутууда предмет аралык байланыштар бир нече функцияларды аткарат: методологиялык, билим беруучу, онуктуруучу, тарбиялоочу конструктивдуу. Эгерде студенттер окуу сабактарынын зарыл экендигин сезишсе, эгерде озулорун таанып билуу процессинин катышуучусу катары сезип, кызыгуу менен кабыл алса, анатомияны окутуу ийгиликтүү болот.

Анатомия илими бүгүнкү күндө онүгүүнүн эн жогорку булагы болуп эсептелгендиктин өзү эле бул илимдин адамдын турмушунда чон мааниси бар экендигин жана башка илимдер менен тыгыз байланышта экендигин далилдейт. Анатомия предметин окутууда медицина, биология, химия илимдеринин таасири чон. Мисалы: "Нерв системасы", "Тамак синируу системасы" темаларында биология илими менен байланыштырылып сабак отүлөт.

ЛЕКЦИЯЛЫК САБАКТАРДЫН ТЕМАЛАРЫ

№	Теманын аталышы	сааты
3-семестр		
1	Киришуу. Анатомия, физиология жана гигиена предмети, изилдоо методдору	2
2.	Клетканын физиологиясы, кобойушу, тиричилик касиети	2
3	Ткандар жана алардын турлору	2
4	Органдар жана органдар системасы	2
5	Таяныч-кыймылдаткыч система	2
6	Таяныч-кыймылдаткыч система. Кишинин скелети	2
7	Соок – булчун системасы	2
8	Тамак синируу системасынын тузулушу. Оозкондойу, тиш, тил, ашказан, боор.	2
9	Дем алуу системасы	2
10	Болуп чыгаруу системасы	2
11	Ички секреция бездери, эндокриндик система	2
12	Кан. Лимфа. Курамы жана аткарган функциясы.	2
13	Кан айлануу системасы.	2
14	Организмде зат жана энергия алмашуу	2
15	Нерв системасынын тузулушу, функциясы	2
16	Сезуу органдарынын анатомиясы, физиологиясы	2
17	Тери, теринин тузулушу	2
18	Жугуштуу оруулар, балдардын ооруларынын профилактикасы	2
	Бардыгы:	22 саат

ПРАКТИКАЛЫК САБАКТАРДЫН ТЕМАЛАРЫ

№	Теманын аталышы	сааты
3-семестр		
1.	Адамдын генетикасы .Адамдын организмине жалпы муноздомо.Ден-соолуктун мааниси	2
2	Кол-буттардын сооктору	
3	Дененин булчундарынын тузулушу	2
4	Шилекейден крахмалдын ажырашы	2
5.	Опконун тузулушу,жана функциясы	2
6.	Кобойуу.Жыныс органдарынын тузулушу	2
7.	Иммунитет .Тромбоциттер	2
8.	Мектеп курактагы балдардын зат алмашуусу	
9.	Эмгек иштери жана кишинин саламаттыгын сактоо	
	Бардыгы:	10саат

СТУДЕНТТЕРДИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШТӨӨСҮ

Студенттердин өз алдынча иштоосу окуу процессинин составдык бөлүгү болуп саналат жана окутуучу тарабынан берилген тапшырмаларды өз алдынча чечүү, адабияттар менен иштөө көндүмдөрүн өнүктүрүү максатын көздөйт. Окутуучу семестрдин башында ар бир студентке жекече тапшырма берет. Студент семестр ичинде өз алдынча адабияттарды карап чыгып, коюлган маселени чечүү үчүн реферат жазат. Коюлган маселени туура жана так аткарган студент тиешелүү балл ала алат.

Студенттердин өз алдынча иштеринин темалары

№	Темалардын аталышы	Саат
1	Анатомия илиминин тарыхы,салым кошкон окумуштуулар .	2
2	Клетканын тузулушу жана химиялык курамы .клетканын кобойушу.	2
3	Ткандар жана алардын турлору	2
4	Адамдын гентикасы .Адамдын организмине жалпы муноздомо. Ден соолуктун мааниси	2
5	Адамдын органдары жана органдар системасы	2
6	Таяндыргыч жана кыймылдаткыч система.Кол буттардын сооктору.	2
7	Булчундардын тузулушу	2
8	Опконун тузулушу жана функциясы	2
9	Дем алууну гигиенасы. Балдардын дем алуусунун озгочолуктору	2
10	Балдардын осушу жана орчушу	2
11	Ички,сырткы секреция бездери, эндокриндик бездер	2
12	Мектеп курактагы балдардын зат алмашуусу	2
13	Кан.Лимфа.Курамы жана аткарган функциясы	2
14	Иммунитет,Тромбоциттер	2

15	Мектеп курактагы балдардын зат алмашуусу	2
16	Нерв системасынын физиологиясы	2
17	Сезуу органдарынын анатомиясы, физиологиясы	2
18	Тери .теринин тузулушу. Тери жана кийимдердин гигиенасы	2
19	Жугуштуу оруулар. Балдардын ооруларынын алдын алуу	2
20	Эмгек иштери жана кишинин саламатыгын сактоо	2
	Жалпы:	22 саат

МОДУЛДАР БОЮНЧА ТҮЗҮЛГӨН СУРООЛОР:

III-семестр

1 модуль

№	Анатомия боюнча суроолор	Балл
1	Анатомия предмети эмнени окутат	5
2	Физиология жана гигиена эмне жонундо илим	5
3	Анатомия илиминин тиричилик, салым кошкон окумуштуулар кимдер	5
4	Акцелерация деген эмне	5
5	Таяндыргыч жана кыймылдаткыч система	5
6	Скелеттин тузулушу	5
7	Булчундардын тузулушу	5
8	Таяндыргыч кыймылдаткыч системанын курак озгочолуктору	5
9	Клетканын тузулушу жана химиялык курамы	5
10	Дем алуу системасы	5
11	Дем алуу органдарынын анатомиясы	5
12	Дем алуунун механизми	5
13	Дем алууну гигиенасы	5
14	Балдардын дем алуусунун озгочолуктору	5
15	Балдардын осушу жана орчушу	5
16	Нерв системасынын тузулушу жана онугушу	5
17	Нерв системасынын физиологиясы	5
18	Мээнин тузулушу	5
19	Теринин тузулушу жана функциясы	5
20	Теринин гигиенасы	5
	Жалпы:	100 балл

МОДУЛДАР БОЮНЧА ТҮЗҮЛГӨН СУРООЛОР:

III-семестр

2 модуль

п/№	Анатомия боюнча суроолор	Балл
------------	---------------------------------	-------------

1	Тамак синируу система жана мааниси	5
2	Тамак синируу органдарынын физиологиясы	5
3	Тамак синируу системасында курак озгочолуктор	5
4	Болуп чыгаруу системасы	5
5	Болуп чыгаруу органдарынын физиологиясы	5
6	Бойроктун тузулушу, функциясы	5
7	Кан жана анын составы	5
8	Формендик элементтер	5
9	Кандын курактын озгочолуктору	5
10	Кан журуу системасы	5
11	Кан басымын аныктоо, тамырдын согушу.	5
12	Лимфанын айланышы.	5
13	Кан акканда биринчи жардам.	5
14	Журуктун тузулушу жана функциясы.	5
15	Журук ишинин жонго салынышы.	5
16	Организмдеги зат алмашуу.	5
17	Ички секреция бездери	5
18	Жогорку нерв иш аракети. Рефлекстер	5
19	Сезуу органдары. Анализаторлор.	5
20	Теринин гигиенасы	5
	Жалпы:	100балл

Колдонулган адабияттар:

1. Возрастная физиология Ю.А.Москва «Высшая школа» 1985г
2. Анатомия и физиология детей младшего школьного возраста
3. А.В.Краев. Анатомия человека. М; « Медицина» 1978г.
4. А.Н.Кабанов. Физиология человека и животных. М; «Просвещения» 1963г.
5. Руководство к практическим занятиям по физиологии. М; «Медицина» 1964г.
6. И.К.Ахунбаев .Русско-Киргизский словарь анатомо-физиологических терминов
7. О.Л.Петирешина, Е.П.Попова Анатомия, физиология и гигиена детей младшего школьного возраста. «Просвещение» 1979г.
8. Г.В.Благодарова, Ж.Ж.Чечейбаева «Кишинин анатомиясын, физиологиясын жана гигиенасын окуп уйронуу процессинде окуучулардын ой жугуртуу жана чыгармачылык жондомун орчутуу. Ф;» Мектеп» 1984г.

